

BM GÜVENLİK KONSEYİ REZOLÜSYONLARININ YORUMU

THE INTERPRETATION OF UN SECURITY COUNCIL RESOLUTIONS

Ayşe Füsun ARSAVA*

Özet: BM Güvenlik Konseyi rezolüsyonları bağlayıcı karakterleri ile uygulanırken Uluslararası Adalet Divanı, AİHM, AB Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemeleri kararlarında yorum konusu olmaktadır. Söz konusu Mahkemeler bu çerçevede yaptıkları yorum çalışmalarında anlaşmalar hukuku yorum kuralları yanı sıra BM Genel Kurulu tarafından kabul edilen yönlendirici esasları da dikkate almaktadır. Makale rezolüsyonların yorumunda uluslararası mahkemelerin örnek kararlarında hangi yorum yöntemlerine istinat ettiklerine ve bu çerçevede ortaya çıkan gelişmelere ışık tutmaktadır.

Anahtar Sözcükler: AİHM, Uluslararası Adalet Divanı, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Yorum kriterleri, BM Yönetimi

Abstract: The UN Security Council Resolutions are subject to interpretation in the decisions of the International Court of Justice, the European Court of Justice and International Criminal Tribunals. These Courts take Law of Treaties and guiding principles adopted by the UN General Assembly into account in regard to the interpretation of Security Council Resolutions. This article sheds light on which interpretation methods are used by International Courts and on the developments in this framework.

Keywords: ECHR, the International Court of Justice, the International Criminal Court, interpretation criteria, the UN governance

Güvenlik Konseyi kararları uygulamada ulusal yasama organları, mahkemeler, merciler, BM organları, Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan yaptırım komiteleri, diğer uluslararası örgütler ve uluslararası mahkemeler tarafından yorumlanmaktadır. Güvenlik Konseyi de önceki kararlarına atıf yaparak onları yorumlamakta, onların içeriğini somutlaştırmaktadır. Farklı hukuk uygulayıcıları tarafından yapılan bu yorumlar uygulamada farklı sonuçlara yol açmaktadır.

* Prof. Dr., Atılım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Rezolüsyonlarda yer alan kimi formülasyonların yorum gerekliliği Güvenlik Konseyi'nin acele karar vermek zorunda olması ve bunun sonucu olarak da rezolüsyonların hızlı şekillendirmesinden ileri gelmektedir. Zaman sıkışıklığı nedeniyle rezolüsyon metinleri kapsamlı bir denetimden geçmemektedir. Bunun sonucu olarak da rezolüsyonlarda sık şekilde açık olmayan formülasyonlar ortaya çıkabilmekte ve hatta açık olmayan ifadeler nedeniyle çelişkiler doğabilmekte, kavramlarda mütecanislik sağlanamamaktadır.

I - Güvenlik Konseyi rezolüsyonları için yorum kuralları

1 - Uluslararası anlaşmalar hukukundan istihraç edilen yorum kuralları

Uygulamada Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda genelde Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinde kodifiye edilen ve anlaşmaların yorumu bağlamında teamül hukuku teşkil eden anlaşmalar hukuku yorum kriterleri esas alınmaktadır.¹ Bu görüş literatürde de temsil edilmektedir.² Uluslararası anlaşmalar hukuku yorum kurallarının uygulanması ilk sırada BM organlarının karar alma yetkilerinin ve kararlarına esas olacak koşulların BM anlaşmasında düzenlenmesine istinat ettirilmektedir. Organların hukuki tasarruflarının dolayısıyla Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının kurucu anlaşmanın uygulanması olarak görülmesi, kurucu anlaşmanın tabi olduğu yorum kurallarının anlaşmaya istinat eden organ tasarruflarına da uygulanması sonucunu doğurmaktadır. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumlarında Anlaşmalar Hukuku yorum kurallarının uygulanmasına karşı yapılan eleştiriler rezolüsyonların içeriği konusunda BM üyesi devletler arasında uzlaşma bulunmamasına dayandırılmaktadır. Bir uzlaşmanın mevcut olmaması, ya da uzlaşmanın kanıtlanamaması rezolüsyonlarla bağlı olan devletlerin büyük bir kesiminin rezolüsyonun alınmasına müdahil olmamasından ileri gelmektedir.³

¹ Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi için bkz.: UNTS, s.331; Devletler ve uluslararası örgütler arasında yahut uluslararası örgütler arasında yapılan anlaşmalara ilişkin 21.03.1986 tarihli Viyana anlaşması henüz yürürlüğe girmemiştir

² Alexander Orakhelashvili, "Unilateral Interpretation of Security Council Resolutions: UK Practice", GoJIL 2, 2010, s.825

³ Efthymios Papastavridis, "Interpretation of Security Council Resolutions under Chapter VII in the Aftermath of the Iraqi Crisis", ICLQ 56, 2007, s.83-188

Bu tablodan ancak anlaşmalar hukuku yorum kriterleri bakımından sonuç çıkartılması mümkün değildir. Anlaşmalar hukukuna göre, anlaşma müzakerelerine taraf olmadan, anlaşmaya sonradan katılan devletler taraf olmadıkları halde, anlaşmaya katılım esnasında mevcut anlaşma yükümlülüklerini kabul etmektedir. Uluslararası örgüt üyeliklerinde de devletler örgüte üye olmak istediklerinde kurucu anlaşmada öngörüldüğü takdirde alınmasında müdahil olmadıkları kararlarla bağlı olmayı göze almaktadır. Bu durum tüm üye devletlerin rezolüsyonlarla yükümlü kılındığı BM kolektif güvenlik sistemi için de geçerlidir. Anlaşma hukuku yorum kurallarının söz konusu gerekçe ile reddedilmesi bu nedenle ikna edici gözükmemektedir.

Uluslararası Adalet Divanı Kosova konusundaki danışma görüşünde yorum çalışmalarında anlaşmalar hukuku yorum kurallarının yanısıra diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır.⁴ Uluslararası Adalet Divanı anlaşmalar hukuku yorum kriterlerinin bu çerçevede zorunlu olarak ve münhasıran uygulanmasını kabul etmemiştir. Uluslararası Adalet Divanı içtihadında bununla beraber Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının anlaşmalar hukuku yorum kurallarına göre yorumlandığı görülmektedir.

Devletler arasında yapılan anlaşmaların yorum kuralları Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin 31. ve 32. maddesinde kodifiye edilmiştir. Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin 31.maddesi anlaşmaların yorumunun anlaşmaların lâfzı, sistematiği ve amacı ışığında iyi niyetle (Treu und Glauben) yapılmasını öngörmektedir.⁵ Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesi 31.maddesi sadece dibace dâhil olmak üzere anlaşma metnini, eklerini değil, 31.madde, 2.fıkra muvacehesinde anlaşma tarafları arasında anlaşma akdi nedeniyle varılan mutabakat metinlerini ve bir yahut daha ziyade anlaşma tarafınca anlaşma akdi nedeniyle kaleme alınan ve diğer anlaşma taraflarınca anlaşmaya ilişkin belge olarak kabul edilen hertürlü belgeyi anlaşma

⁴ Oliver Dörr, "Article 31, General Rule of Interpretation", bkz.: Kirsten Schmalenbach/Oliver Dörr, (Hrsg.), Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary, 2012, s.532 vd.

⁵ Stefan Kadelbach, "The Interpretation of the Charter", bkz.: Bruno Simma/Daniel E.Khan/Georg Nolte/Andreas Paulus (Hrsg.), The Charter of the United Nations: A Commentary, Bd.I, 2012, s.72-99

kavramı altında mütalâa etmektedir. Sözleşmenin 31.madde, 3.fıkra-sına göre anlaşma tarafları arasında daha sonra anlaşmanın yorumu yahut hükümlerinin uygulanması konusunda yapılan anlaşmalar, anlaşmanın yorumuna ilişkin anlaşma, taraflarının uzlaştığını gösteren uygulama, anlaşmaların yorumunda dikkate alınacaktır. Sözleşmenin 31.madde, 2.fıkrası yorum konusu anlaşmanın akdi esnasında ortaya çıkan yorum araçlarına atıfta bulunurken, sözleşmenin 31.madde, 3.fıkrası daha sonra ortaya çıkan durumları yorum çalışmalarına esas almaktadır.⁶ 31.madde, 3.fıkra, c-bendi anlaşma tarafları arasındaki ilişkilerde uygulanabilir her türlü uluslararası hukuk aracının yorumu esas alınmasını öngörmektedir. Bu hüküm gerek anlaşmanın akdi esnasını, gerekse anlaşmanın yorum tarihini kapsar şekilde geçerlidir.

Anlaşmalar hukuku yorum kurallarının Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda esas alınması durumunda, belli bir alana ilişkin rezolüsyonların münferiden değil, bütüncül bir yaklaşımla yorumlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım bir devlete, bölgeye, duruma ilişkin Güvenlik Konseyi kararları bakımından özel bir öneme sahiptir. Güvenlik Konseyi kural olarak ilgili devlete yahut duruma ilişkin rezolüsyonlarında önceki rezolüsyonlarına gönderme yapmaktadır ve bu şekilde yaptırım sisteminde süreklilik sağlamaktadır.

AİHM uygulamasında, mahkemenin rezolüsyonları, karara bağlayacağı duruma ilişkin diğer rezolüsyonlarla ve rezolüsyon metninin gönderme yaptığı ekler ve diğer dokümanlarla birlikte yorumladığı görülmektedir.⁷ Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının bütüncül yaklaşımla yorumlanması uygulamasının ABD tarafından da 1441 sayılı, 08.11.2011 tarihli rezolüsyonun içeriğinin 687 sayılı, 03.04.1991 tarihli ateşkes rezolüsyonu ile bağlantılı yorumlanması çerçevesinde benimsendiği görülmektedir. 1441 tarihli rezolüsyon bu rezolüsyonun böyle bir yetki içermemesine rağmen ABD tarafından 2003'te Irak'a yapılan askeri müdahalenin dayanağı olarak kabul edilmiştir. ABD haklılığını, Irak'ın eylemleri ile 687 sayılı, 03.04.1991 tarihli ateşkes rezolüsyo-

⁶ Mark E.Villiger, "Commentary on the 1969 Convention on the Law of Treaties", 2009, s.429-433

⁷ AİHM, Al-Jedda/the United Kingdom, karar (Büyük Daire): 07.07.2011, 27021/08, §105-110

nundan doğan yükümlülüğünü ihlâl etmesine ve bu rezolüsyonun 1441 tarihli rezolüsyonla birlikte yorumlanması gerektiğine istinat ettirmiştir.

Irak'a karşı 2002 ve onu takip eden yıllarda öngörülen yaptırım rejimi ile Irak'a karşı Kuveyt saldırısı nedeniyle 1990 ve 1991'de alınan rezolüsyonlarla bir alâkası bulunmamaktadır. Anlaşmalar hukuku yorum kuralları muvacehesinde ABD'nin yaptığı bu yorumun savunulması mümkün değildir. ABD'nin yaptığı yorum bu nedenle literatürde ve diğer devletler tarafından ağır eleştiri konusu olmuştur.⁸ Güvenlik Konseyi başkanının rezolüsyonla bağlantılı olarak yayınlanan açıklamaları rezolüsyonların yorumlarında önemli bir araçtır.⁹ Bu açıklamaların zamansal olarak rezolüsyon tarihine yakınlığı anlaşmaların akdi süreci ile karşılaştırma yapılmasına imkân vermektedir. Bu açıklamaların ancak rezolüsyon çalışmalarına gönderme yapması nedeniyle anlaşma hazırlığı olarak da görülmesi mümkündür. Uluslararası anlaşmaların yorumunda gramatik yorum yanı sıra anlaşmaların amaç ve hedefleri ışığında yorumlanması da önemli bir yorum kuralıdır. BM'in temel hedefinin barışın temini olması nedeniyle, Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda da amacın dikkate alınması gerekmektedir.

2 - Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda implied powers yorum kuralının esas alınması

Güvenlik Konseyi'nin devletleri tasarrufta bulunmak üzere yetkilendiren rezolüsyonları sıklıkla geniş yorumlanmaktadır. Bu durum özellikle rezolüsyonlarda kullanılan "hedefe erişmeyi sağlayan gerekli her türlü araç" kavramının yorumunda ortaya çıkmaktadır. Rezolüsyonda öngörülen amaçla bağlantılı olarak yapılan yetkilendirmenin geniş yorumu kimi devletler tarafından BM anlaşmasının teleolojik yorumu ve rezolüsyonda öngörülen amaca ulaşmak için belli araçların kullanılması gerekliliği ile açıklanmıştır. Bu yaklaşımı eleştirenler daha makul araçların da rezolüsyonda öngörülen amacın gerçekleş-

⁸ Michael Bothe, "Der Irak-Krieg und das völkerrechtliche Gewaltverbot", *ArchVR* 17, 2003, s.255-271

⁹ Andreas Schäfer, "Begriff der "Bedrohung des Friedens" in Artikel 39 der Charta der Vereinten Nationen: die Praxis des Sicherheitsrates", 2006, s.59

mesini sağlayabileceğini savunmaktadır. Bu durum implied powers doktrininin Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda uygulanması konusunu gündeme getirmiştir.

Sürekli Adalet Divanı ve daha sonra Uluslararası Adalet Divanı içtihatında Implied Powers kuralı uluslararası örgütlerin kurucu anlaşmalarının yorumunda yorum kuralı olarak geliştirilmiştir.¹⁰ Uluslararası örgüt kurucu anlaşmalarının anlaşmada öngörülen amaçların ve görevlerin yerine getirilmesini temin edecek şekilde yorumlanması gerekmektedir. Mahkemeler bu yorum prensibini uluslararası örgütlerin yetki alanlarının belirlenmesi ve uluslararası örgüt organlarının yetkilerinin birbirinden ayrılması gerekliliği olarak açıklamaktadır.¹¹ Bu yorum kuralı uluslararası örgütlerin kurucu anlaşmaları ve BM kurucu anlaşması bakımından sürekli Adalet Divanı ve Uluslararası Adalet Divanı içtihatında gelişmiş ve uluslararası hukuk literatürü tarafından uluslararası örgüt kurucu anlaşmalarına ilişkin yorum kuralı olarak kabul edilmiştir.¹² Bu çerçevede “Implied Powers” yorum kuralının sadece uluslararası örgüt kurucu anlaşmaları için değil, kurucu anlaşmaya istinaden ihdas edilen hukuki tasarruflar, dolayısıyla BM Güvenlik Konseyi tasarrufları için de uygulanmasının mümkün olup olmadığı konusunun açıklığa kavuşması gerekmektedir.

Uluslararası örgüt tasarruflarının “Implied Powers” kuralına göre yorumlanmasına yahut “Implied Powers” kuralının uluslararası örgütlerin hukuki tasarruflarının yorumunda uygulanmasına ilişkin bilinen bir yargı kararı bulunmamaktadır. Güvenlik Konseyi yetkilendirmelerinin geniş yorumlandığı durumlarda yapılan yorumların “Implied powers” kuralına değil, teleolojik yoruma istinat ettirildiği görülmektedir. Literatürde Güvenlik Konseyi rezolüsyonları bakımından “Implied Powers” kuralına rezolüsyonların kontrol dışı geniş

¹⁰ krş.: Gaetano Arangio-Ruiz, “The “Federal Analogy” and the UN Charter Interpretation: A Crucial Issue”, EJIL 8, 1997, s.1-28

¹¹ IGH, Certain Expenses of the United Nations, Advisory Opinion 20.07.1962, ICJ Reports 1962, s.151

¹² Heribert Köck, “Die “implied Powers” der Europäischen Gemeinschaften als Anwendungsfall der “implied Powers” internationaler Organisationen überhaupt”, bkz.: Karl-Heinz Böckstiegel (Hrsg.), Völkerrecht, Recht der internationalen Organisationen-Weltwirtschaftsrecht: Festschrift für Ignaz Seidl-Hohenveldern, 1988, s.279-299

yorumlanabileceği ve devletlerin rezolüsyonlardan geniş yetkilendirmeler istihraç edebileceği endişesi ile temkinli yaklaşıldığı görülmektedir.

3 - Hazırlık çalışmalarının Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda yeri

Anlaşmalar hukuku yorum kuralları hazırlık çalışmalarına anlaşmaların yorumunda sadece ikincil bir anlam vermektedir. Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin 32.maddesi bir kavramın anlamının gramatik yahut teleolojik yorumla açıklığa kavuşturulamaması halinde hazırlık çalışmalarından yararlanılmasını öngörmektedir.¹³ Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu çerçevesinde hazırlık çalışmalarına Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin 32.maddesinde öngörülen koşulların yerine gelmemesi, rezolüsyonda yer alan formülasyonların birden çok anlam taşıması, anlamının anlaşılabilmesi, rasyonel olmayan, saçma sonuçlar vermesi durumları söz konusu olmadan da başvurulması mümkündür. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda uygulamada sık şekilde ve doğal olarak hazırlık çalışmalarından yararlanılmaktadır.

Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda hazırlık çalışmalarının değerlendirilmesi bağlamında rezolüsyon formülasyonlarının çok hızlı gerçekleştiğinin gözardı edilmemesi gerekmektedir. Hazırlık çalışmaları ile hazırlık çalışmalarının yorum aracı olarak kullanılması arasında geçen süre prensip olarak çok kısadır; rezolüsyonun karara bağlanması ile birlikte doğrudan uygulanma süreci başlamaktadır. Rezolüsyonlara ilişkin hazırlık çalışmalarının bu nedenle geçmişe ait perspektif sunan tarihi yorum yöntemi ile karıştırılmaması gerekmektedir. Rezolüsyonların oluşumuna esas olan arka plandaki nedenlerin bilinmesi hazırlık çalışmalarının önemini arttırmaktadır. Literatürde bu çerçevede eksik olan şeffaflık ve karara esas olan nedenlerle ilgili bilgilere ulaşamaması eleştiri konusudur. Güvenlik Konseyi'nin resmi toplantısına ilişkin bilgiler paylaşılırken, gayri resmi istişarelerle ilgili bilgilerde gizlilik esas olmaktadır. Kararlar oysa gayri resmi

¹³ Helmut Freudenschuß, "Beschlüsse des Sicherheitsrates der VN: Anspruch und Wirklichkeit", Schriftenreihe des Walther-Schücking-Kollegs Nr.16, Bonn 1995, s.16 vd.

toplantılarda alınmakta, resmi toplantı ertesinde de daha önce alınan kararlar deklare edilmektedir. Rezolüsyonların alınmasına esas olan materyale erişmek mümkün olmadığı için, resmi dokümanlar ve Güvenlik Konseyinde resmi düzeyde temsil edilen görüşler hazırlık çalışması olarak kabul edilmektedir.

Güvenlik Konseyi'nin kararına esas olan doküman ve materyaller de rezolüsyonların yorumunda rol oynamaktadır. Bu çerçevede devletler tarafından iletilen enformasyonlar yanısıra BM genel sekreterinin raporları, BM genel kurul rezolüsyonları ve enformasyon temini için hazırlanan raporlar, arabulucu raporları, uzmanların ve Monitoring Groups raporları hazırlık çalışmaları bağlamında yorum dayanağı işlevi görmektedir.¹⁴ Güvenlik Konseyi bu materyale rezolüsyonlarında işaret etmektedir. Güvenlik Konseyi kimi rezolüsyonlarında devletlerden ve yardım kuruluşlarından yorum dayanağı olarak kullanılmak üzere insan hakları veya insani hukuk ihlalleri konusunda enformasyon talebi yapmıştır (krş.: 771 sayılı, 13.08.1992 tarihli rezolüsyon).

4 - Diğer yorum kuralları

Uluslararası anlaşmalar hukuku dışında uluslararası hukuk kaynaklarının yorumu için kodifiye edilmiş başka yorum kuralları bulunmaması nedeniyle, mevcut yorum kurallarının diğer hukuk kaynakları için de uygulanması uygun görülmektedir. Uluslararası örgütlerin kararları sui generis karakterli hukuki tasarruflardır. Uluslararası örgüt kurucu anlaşmasına taraf olan devletlerin egemenlik haklarının bir kısmını ihtiyari olarak örgüte devretmesi sonucu, örgüt hukuki tasarruflarda bulunma yetkisi elde etmektedir. BM Genel Kurulunun 51/160 sayılı, 16.12.1996 tarihli rezolüsyonu ile "Unilateral Acts of States" ile iştigal etmek üzere görevlendirilen uluslararası hukuk komisyonu 2006'da "Guiding Principles applicable to unilateral declarations of states capable of creating legal obligations" kabul etmiştir.¹⁵ Söz konusu bu yönlendirme esasları Uluslararası Adalet Divanı kararlarına gönderme yaparak¹⁶ tek taraflı hukuki tasarrufların sui generis nitelik-

¹⁴ Alexander Orakhelashvili, "The Acts of the Security Council: Meaning and Standards of Review", Max Planck Yearbook of United Nations Law 11, 2007, s.146

¹⁵ bkz.: Yearbook of the International Law Commission, 2006, Bd.II, Teil 2

¹⁶ Case concerning Fisheries Jurisdiction (Spain/Canada), Jurisdiction of the Court,

li olduğuna ve anlaşmaların yorumundan saparak kendi kurallarına göre yorumlanacağına vurgu yapmıştır. Uluslararası hukuk komisyonu tek taraflı deklarasyonlara istinat eden devlet yükümlülüklerinin kapsamının tayini bağlamında dar yorum yöntemini benimsemiştir. Yönlendirme esaslarının 7.cisi yorumun öncelikle metnin lâfzına istinat ettirilmesini ve metnin bütününe ve deklarasyonun yapıldığı koşulların dikkate alınmasını tavsiye etmektedir.

II - Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının uluslararası mahkemeler tarafından yorumlanması

Uluslararası Adalet Divanı Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumuna danışma görüşü prosedüründe yer vermektedir. Namibya'ya ve Kosova'ya ilişkin danışma görüşlerinde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumuna ilişkin önemli açıklamalar yapmıştır.¹⁷ 21 Haziran 1971 tarihli Namibya danışma görüşünde Uluslararası Adalet Divanı Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının hükümlerinin bağlayıcılığı ile ilgili bir değerlendirme yapmış ve rezolüsyonların BM anlaşmasının 25.maddesine açıkça gönderme yapmayan pasajlarının da bağlayıcı olduğuna karar vermiştir. Rezolüsyonların bağlayıcı olarak formüle edilen operatif bölümlerinin doğal olarak hukuki sonuçları bulunmaktadır. 276 sayılı, 30.01.1970 tarihli Güvenlik Konseyi rezolüsyonu "... the continued presence of the South African authorities in Namibia is illegal and that consequently all acts taken by the government of South Africa on behalf of or concerning Namibia after the termination of the Mandate are illegal and invalid; ...." şeklinde ifade edilen bir formülasyonla tüm devletlere ve özellikle Namibya'da ekonomik yahut başka çıkarları olan devletlere çağrı yapmıştır.¹⁸ Uluslararası Adalet Divanı bu formülasyonları "3. Calls upon the Government of South Africa to withdraw immediately its administration from the

---

Summary of the Judgement of 04.12.1988, ICJ Reports 1998, s.453)

¹⁷ IGH, Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (Southwest Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion of 21.06.1971, ICJ Reports 1971, s.16, §114; IGH, Accordance with international Law of the unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion of 22.07.2010, § 46)

¹⁸ "to refrain from any dealing with the Government of South Africa which are inconsistent with paragraph 2 of the present resolution"

Territory" (20.03.1969 tarihli 264 sayılı rezolüsyon) ve "5. Calls upon the Government of South Africa to withdraw its administration form the Territory immediately and in any case before 4 October 1969 (269 sayılı ve 12.08.1969 tarihli rezolüsyon) talebi yapan Güvenlik Konseyi'nin diğer iki rezolüsyonu ile bağlantılı olarak değerlendirmiştir. Uluslararası Adalet Divanı bu rezolüsyonların bütününden, hernekadar açıkça BM Şartı'nın 25.maddesine istinat etmeseler de rezolüsyonların bağlayıcı olduğu ve bu nedenle devletlerin riayet etmekle mükellef olduğu sonucuna varmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı bu danışma görüşünde genel olarak rezolüsyonların yorum prensipleri konusuna eğilmiştir. Mahkemenin görüşüne göre rezolüsyon formülasyonlarının analizi bir rezolüsyonun bağlayıcı olup olmadığı konusunda dayanak teşkil etmektedir. Bu çerçevede karar alınırken rezolüsyonun istinat ettiği BM Şartı hükümlerinin, rezolüsyon formülasyonuna esas olan tartışmaların dikkate alınması gerekmektedir. Tereddüt yaratan hükümler rezolüsyonun diğer bölümleri ile bağlantılı olarak ve aynı konuya ilişkin diğer rezolüsyonlar dikkate alınarak yorumlanacaktır. Güvenlik Konseyindeki koşulların, tartışmaların ve karara katkısı olan diğer materyallerin dikkate alınması gerekmektedir. Uluslararası Adalet Divanı rezolüsyona dayanak olan anlaşma hükümlerinin - bu çerçevede BM Şartı - dikkate alınması gerekliliğine işaret etmektedir.

Uluslararası Adalet Divanı Kosova danışma görüşünde bir kez daha detaylı bir şekilde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu konusunu ele almıştır.¹⁹ Uluslararası Adalet Divanı Kosova danışma görüşünde Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanını 10.06.1999 tarihli, 1244 sayılı Güvenlik Konseyi rezolüsyonu bağlamında yorumlamıştır. Uluslararası Adalet Divanı'nın daha önce de işaret edildiği üzere Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda anlaşmalar hukuku yorum kuralları yanı sıra, diğer bir faktörün de dikkate alınması gerekmektedir. Bu faktör, rezolüsyonların uluslararası örgütün bir organı tarafından anlaşma akdi prosedüründen farklı bir prosedürle karara bağlanmasıdır.

¹⁹ Richard Falk, "The Kosovo Advisory Opinion: Conflict Resolution and Precedent", AJIL 105, 2011, s.50-60

Yorum çalışmasında BM Şartı'nın 23.maddesinde öngörülen oylama yönteminin dikkate alınması gerekmektedir. Alınan rezolüsyonlar Güvenlik Konseyi'nin görüşünü temsil etmektedir. Güvenlik Konseyi rezolüsyonları, rezolüsyon formülasyonlarına katılmayan devletleri de bağlamaktadır. Uluslararası Adalet Divanı yorum çalışmasında Güvenlik Konseyinde devlet temsilcilerinin dile getirdiği görüşlerini de dikkate almaktadır. Bu yorum kurallarının 1244 sayılı rezolüsyon metnine uygulanması cevaplanması istenilen hukuki sorun bağlamında fazla etki göstermemiştir. Uluslararası Adalet Divanı gramatik ve telolojik yorum yöntemine istinat etmiştir. Mahkeme "termination" ve "decision" ifadelerini yorumlamış ve Güvenlik Konseyi'nin bu kavramları seçmekle bağlayıcı yükümlülükler tesis ettiğini kabul etmiştir (Kosova danışma görüşü §37). Mahkeme rezolüsyonun amacını esas almış ve rezolüsyonun ekleriyle beraber değerlendirilmesi gerektiğini ve Kosova için Güvenlik Konseyi tarafından öngörülen düzenlemenin geçici bir çözüm olduğu sonucuna varmıştır (Kosova danışma görüşü §58). Bu teleolojik yoruma mahkeme 1244 sayılı rezolüsyonun ortaya çıktığı tüm koşulları dâhil etmiş ve rezolüsyonun alındığı tarihte Kosova'da geçerli olacak nihai statünün belirlenmesi beklentisi ortaya çıkmış olsa da rezolüsyonda Kosova'nın nihai statüsünün Güvenlik Konseyi tarafından belirlenmesi nedeniyle tek taraflı bağımsızlık ilanının rezolüsyona aykırı olmadığı sonucuna varmıştır.

Uluslararası Adalet Divanı uygulamasında rezolüsyonların yorumunda sadece Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinin yorum kurallarına değil, BM Şartı'nın hükümlerine ve rezolüsyonların hazırlık çalışmalarına da istinat edildiği görülmektedir.²⁰ Uluslararası Adalet Divanı rezolüsyonların ortaya çıkış şeklini ve acil reaksiyon gösterme gerekliliğini de yorum kriteri olarak değerlendirmektedir. Bütün bunlardan Uluslararası Adalet Divanı'nın anlaşmaların uzun müzakere konusu olan bölümleri bakımından lâfzı yoruma itibar etmediği sonucu çıkmaktadır. Mahkeme yorum konusu rezolüsyonla bağlantılı olan diğer rezolüsyonlara, BM Şartı'nın dayanak teşkil eden hükümlerine ve rezolüsyonun amaç ve hedefine daha ziyade önem vermektedir. Bunun dışında rezolüsyonu takiben ortaya çıkan devlet uygulamaları,

²⁰ Marco Divac Öberg, "The legal effects of resolutions of the UN-Security Council and General Assembly in the jurisprudence of the ICJ", EJIL 16, 2005, s.879-906

BM organlarının uygulamaları yoruma esas alınmaktadır. Uygulamalarının önem taşıdığı organlar olarak mahkeme ilk planda, BM Genel Kurulunu, İnsan Hakları Komitesini, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesini mütalâa etmektedir.

Uluslararası Adalet Divanı nezdinde derdest davalar bağlamında Güvenlik Konseyi rezolüsyonları bakımından hukuka uygunluk denetimi yapma olanağına sahip olup olmadığı konusunu da karara bağlamıştır. Bu durum Lockerbie davası²¹ ve kısmen soykırım davasında²² söz konusu olmuştur. Uluslararası Adalet Divanı bu davalar çerçevesinde rezolüsyonların yorumu ve uygulanacak yorum kuralları konusuna açık şekilde değinmemekle beraber özellikle soykırım davasında kapsamlı bir şekilde bütün diğer ilgili Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarına gönderme yapmıştır. Uluslararası Adalet Divanı söz konusu danışma görüşlerinde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu konusunda münferit durumdan bağımsız genel ve kapsamlı yorum kuralları ortaya koymuş olsa da, bu kurallardan danışma görüşü talebine esas olan sorunlar bakımından açık bir sonuç çıkartılamamıştır.

1 - AİHM uygulamasında yorum uygulaması

Devletlere icra yükümlülüğü getiren Güvenlik Konseyi rezolüsyonları AİHM kararları bakımından önemli olabilmektedir. Bu durum AİHM'ne yapılan başvurunun nedeninin Güvenlik Konseyi rezolüsyonuna istinat eden ulusal icrai tasarrufun AİHK'nda yer alan hakları ihlâl etmesi halinde ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında da AİHM'nin ancak belli durumlarda dava konusunun incelenmesi ve araştırılması bağlamında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını kararına esas alması, uyuşmazlık konusuna rezolüsyonların hukuki etkisini değerlendirmesi söz konusu olmaktadır. AİHM uygulamasında şimdiye dek çok sayıda davada mahkeme kendi yetkisini karara bağlama ve Konvansiyon devletlerinin jurisdiction'unu saptayan AİHK 1.maddesinin kapsamına ilişkin yorum çalışmaları çerçevesinde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını ele almıştır. AİHM jurisdiction'un karara bağlanması çerçevesinde Konvansiyon devletlerinin ülkeleri dışında gerçekleştir-

²¹ bkz.: ICJ Reports 1998, s.9 ve s.115

²² bkz.: ICJ Reports 1996, s.595

dikleri eylemlere ilişkin olarak bu eylemlerden Konvansiyon devletlerinin mi, BM gibi bir uluslararası örgütün mü sorumlu tutulacağı konusunda kriterler geliştirmiştir.

Ratione loci ve ratione personae jurisdiction için ve ikisi arasındaki farklarla ilgili olarak yaptığı değerlendirmelerde AİHM, jurisdiction'un öncelikle ülkesel olarak değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmiş ve jurisdiction ratione personae yaklaşımının ülkesel jurisdiction'dan farklı olmakla beraber her iki yaklaşımın birbiri ile bağlantılı ve birbirine bağlı olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır.²³ Jurisdiction ratione personae çerçevesinde AİHM birçok davada Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını esas alarak eylemlerin Güvenlik Konseyi'nin yetkilendirmesine dayanan BM misyonu çerçevesinde, örneğin BM tarafından oluşturulan yönetimler, BM yahut Konvansiyon tarafı devletlerin katıldığı misyonlar tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini incelemek durumunda kalmıştır.

AİHM Büyük Dairesi Mayıs 2007'de Behrami ve diğerleri davasında Güvenlik Konseyi rezolüsyonu ile yetkilendirilen KFOR birlikleri ve UNMIK tarafından AİHK'nun ihlâl edildiği iddiası ile yapılan başvurunun kabulü bağlamında misyona dayanak oluşturan Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını yorumlamıştır. Yapılan başvuru AİHM tarafından kabul edilmemiştir. AİHM davada jurisdiction ratione loci yaklaşımından değil, jurisdiction ratione personae yaklaşımından hareket ederek, dava konusu eylemlerin davalı Konvansiyon devletlerinin kontrolünde mi, BM'in kontrolünde mi cereyan ettiği tespitine yönelmiştir.²⁴ AİHM kararında BM rezolüsyonlarının BM üyeleri bakımından bağlayıcı olduğunu, BM üyelerinin bu rezolüsyonlara uymakla mükellef olduğunu vurgulayarak, BM sistemini ve bu sistemin dayanağı normları yorumlama yetkisinin olmadığını karara bağlamıştır.²⁵ Bu içtihat AİHM'nin benzer davalarda verdiği kararları etkilemiştir.²⁶

²³ bknz.: Agim ve Bekir Behrami - Fransa, 71412/01, Ruzhdi Saramati - Fransa, Almanya, Norveç, 78166/01, karar (Büyük Daire) 02.05.2007, §69

²⁴ AİHM, Behrami - Fransa, §71

²⁵ Behrami - Fransa, §122

²⁶ Gajić/Almanya, karar 28.08.2007, 31446/02; Dušan Berić ve diğerleri/Bosna Hersek, karar 16.10.2007, 36357/04, 36360/04

AİHM UNMIK'i Güvenlik Konseyi'nin BM Şartı'nın VII. Bölümüne göre oluşturduğu, BM'i ikâme eden organı olarak mütalâa etmiştir. KFOR birlikleri AİHM kararına göre Güvenlik Konseyi tarafından kendisine delege edilen yetkileri kullanmıştır.²⁷ KFOR 1244 sayılı, 10.06.1999 tarihli Güvenlik Konseyi rezolüsyonu ile oluşturulmuştur. KFOR bakımından "under UN auspices", "with substantial Nato participation", ancak "unified command and control" söz konusudur.²⁸ Kararda UNMIK yönetiminin yapısıyla da ilgili değerlendirme yer almaktadır. Buna göre bu yönetim üzerinde BM denetim yetkisine sahiptir. AİHM devletlerin gönüllü olarak bu misyona katıldıkları, BM üyesi devletlerin misyona katılım mükellefiyeti olmasa da BM'in uluslararası barışı temin etme amacının BM misyonlarına katılımı haklı kılan yeterli bir hukuki dayanak oluşturduğu sonucuna varmıştır.

AİHM'nin gerekçesine göre UNMIK ve KFOR personelinin eylemlerinden bu misyonlara katılan Konvansiyon devletleri değil, BM sorumludur. 1244 sayılı, 10.06.1999 tarihli Güvenlik Konseyi rezolüsyonunda ve eklerinde KFOR ve UNMIK için öngörülen yetkilendirme ve komuta ve kontrol yapısı AİHM bakımından Konvansiyon devletlerinin sorumluluğunun reddinde gerekçe oluşturmuştur. Komuta ve kontrol yapısının değerlendirilmesi bağlamında AİHM Güvenlik Konseyi'nin benzer rezolüsyonlarını da yorumlamış ve ortaya çıkan sonucu başvuruyu değerlendiren kararına esas almıştır. AİHM BM'in sorumluluğunu uluslararası örgütlerin sorumluluğuna ilişkin anlaşma tasarısı muvacehesinde değerlendirmiştir.²⁹ BM Şartı'nın VII. bölümüne istinat eden BM misyonları çerçevesinde Güvenlik Konseyi yetki delegasyonu yapmıştır. Bu yetki delegasyonunun AİHM'nin görüşüne göre BM Şartı'nın sınırları çerçevesinde yapılması nedeniyle, delege edilen yetkilere istinat etmesi gereken eylemlerden konvansiyon devletleri değil, BM sorumludur. Bu misyon bağlamında yetki delegasyonu kaçınılmaz olmakla beraber, Güvenlik Konseyi'nin bu çerçevede misyon üzerinde kontrol yetkisinin olup olmadığı sorununun cevabı büyük önem taşımaktadır.³⁰

²⁷ Behrami - Fransa, §151

²⁸ Behrami - Fransa, §129

²⁹ tasarı için bkz.: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_11_2011.pdf

³⁰ Behrami - Fransa, §121

Berić ve diğerleri – Bosna Hersek davasında AİHM, BM Bosna sivil yönetiminin (BM Bosna yüksek temsilcisinin) AİHK'nu ihlâline yol açan kararlarına karşı yapılan başvuruyu değerlendirmiştir. Behrami davasında olduğu gibi AİHM bu davada da aynı gerekçe ile başvuru nedeni olan eylemlerden Konvansiyon devletlerinin değil, BM'in sorumlu olduğu sonucuna varmıştır. BM Şart'ının VII.bölümüne istinaden bağlayıcı olarak karara bağlanan Güvenlik Konseyi rezolüsyonları ile münferit devletlere yetki delegasyonu yapılsa da bu çerçevede denetim yetkisi BM tarafından kullanılmıştır. Eylemlerden BM'in sorumluluğu değerlendirmesini AİHM bu davada da uluslararası örgütlerin sorumluluğuna ilişkin tasarının 3.maddesine göre yapmıştır. AİHM BM'nin sorumluluğunu "In such circumstances, the Court observes that the High Representative was exercising Law fully delegated UNSC Chapter VII Powers, so that the impugned action was, in principle "attributable" to the UN within the meaning of draft article 3 of in Draft Articles on the Responsibility of International Organisations"³¹ şeklinde açıklamıştır. Bu çerçevede uluslararası örgütlerin sorumluluğuna ilişkin anlaşma tasarısının, devletlerin yükümlülüklerini uluslararası örgütlere devrederek yükümlülüklerinden kurtulamayacakları şeklinde bir hüküm içeren 28.maddesinin de AİHM'nin yorumuna esas alınması mümkün olmakla beraber, bu yöntemin gerek BM örgütünün, gerekse Konvansiyon devletlerinin bir arada sorumlu olması gibi bir sonucun doğmasına yol açabileceğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Söz konusu davalarda verilen kararlar AİHM'nin Bankovic davasında verdiği kararın bir devamıdır³². Belgrat'ın Nato'nun yönetiminde olan birlikler tarafından bombardımanının sorumluluğunun Konvansiyon devletlerine yüklenmesinin mümkün olup olmadığının değerlendirildiği Banković davasında AİHM Büyük Dairesi Konvansiyon devletlerinin eylemlerden sorumluluğunu reddetmiştir.

Banković davası bu davayı takip eden diğer davalardan BM'in operasyon komutasına sahip olmaması nedeniyle BM Şart'ının 103. maddesine istinaden Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının önceliğinin tartışılmasına gerek bulunmaması nedeniyle farklılık göstermektedir.

³¹ Beriç – Bosnia/Herzegovina, §28

³² Banković, Stojadinovic, Stoimenovski, Joksimovic ve Sukovic/ Belçika ve diğerleri, karar (Büyük Daire) 12.12.2001, 52207/99, §82

Bu dava Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu bakımından herhangi bir ipucu vermemektedir. AİHM daha sonraki davalarda yön değiştirerek Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarına istinat ettirilen eylemler bağlamında Konvansiyon devletlerinin sorumluluğunu kabul ettiği ve bunun sonucu olarak AİHK ihlallerini tespit ettiği görülmektedir. AİHM bu çerçevede de Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını yorumlamış ve açıkça Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu üzerinden sonuca ulaştığını vurgulamıştır. Al-Skeini³³, Al-Jedda³⁴, Nada³⁵ ve Al-Dulimi³⁶ davalarında AİHM başvuruları kabul etmiş ve kararını vermiştir.

Al-Skeini davası, AİHM'nin AİHK'nun extraterritorial uygulanmasını detaylı olarak incelediği ve kapsamlı gerekçelendirme yaptığı ilk davasıdır. AİHM İngiltere'nin ABD ile birlikte Baas rejiminin düşürülmesi ve yerel hükümetin kurulmasına kadar geçen dönemde bir tür egemenlik yetkisi kullanması ve bu nedenle de AİHK'nun 1.maddesi anlamında jurisdiction yetki kullanması gerekçesi ile kararında İngiltere'nin Irak'ta jurisdiction'unu kabul etmiş³⁷ ve İngiltere'nin işgal gücü olarak Irak'ta AİHK'nun 2.maddesine göre yerine getirmesi gereken soruşturma mükellefiyetini somut dava konusu bağlamında yerine getirmemesi nedeniyle AİHK'nun 2.maddesini ihlâl ettiğine hükmetmiştir.

Temmuz 2011 tarihli Al-Jedda davasında AİHM yeniden Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarından doğan mükellefiyetlerin AİHK'dan doğan mükellefiyetlere nazaran önceliği konusunu değerlendirmiştir. AİHM BM Şartı'nın 103.maddesinde yer alan öncelik kuralının mı, yoksa Güvenlik Konseyi rezolüsyonundan doğan yükümlülükler yanısıra Konvansiyonundan doğan yükümlülüklerin mi öncelikli olarak uygulanması gerektiğini incelemiştir. AİHM bu kararında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumuna ilişkin önceki içtihatından³⁸ saparak, BM Şartı'nın 103.maddesi ve AİHK'dan doğan yükümlülükler arasındaki

³³ Al-Skeini ve diğerleri - İngiltere Krallığı, karar (Büyük Daire) 07.07.2011, 55521/07

³⁴ Al-Jedda - İngiltere Krallığı, karar (Büyük Daire), 07.07.2011, 27021/§ 105-110

³⁵ Nada - İsveç, karar (Büyük Daire), 12.09.2012, 10593/08, §169

³⁶ Al-Dulimi ve Montana Management Inc. / İsveç, karar 26.11.2013, 5809/08, §134

³⁷ Al-Skeini / İngiltere Krallığı, §149

³⁸ Behrami davası

ilişki konusunda yorumlar yapmıştır. AİHM'nin görüşüne göre BM Şartı'nın 103.maddesinin uygulanması sadece BM Şartı'ndan doğan mükellefiyetler ve üye devletlerin diğer anlaşmalardan doğan mükellefiyetleri arasında gerçek bir çatışma doğması halinde söz konusu olabilir.³⁹ Bu nedenle söz konusu Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının bir yükümlülük içerip içermediğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun için de Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumlanması gerekmektedir. Al-Jedda kararında AİHM 1546 sayılı, 08.06.2004 tarihli Güvenlik Konseyi rezolüsyonunu yorumlamış ve rezolüsyonun kişilerin enterne edilmesi ile ilgili bir yükümlülük içermediği sonucuna ulaşmıştır. Rezolüsyonların yorumuyla ilgili olarak AİHM BM Şartı'nın amaç ve hedeflerinin dikkate alınması gerektiğine işaret etmiştir. BM Şartı'nın ana hedefi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Bu amaca ulaşılması BM Şartı'nın diğer prensiplerinin de dikkate alınmasını gerektirmektedir. Bu prensiplerden biri de uluslararası işbirliği ile ırk, cinsiyet, dil, din farkı yapılmaksızın insan hak ve özgürlüklerine saygı ve koruma sağlamaktır. BM Şartı'nın 24.madde, 2.fıkrası Güvenlik Konseyini uluslararası barış ve güvenliği sağlamakla ilgili görevini BM'in amaçları ve prensipleri ile uyumlu olarak yerine getirmekle mükellef kılmıştır. Bunun sonucu olarak Güvenlik Konseyi'nin rezolüsyonları ile BM üyesi devletlere onların insan hakları taahhütlerinin ihlallerine yol açan mükellefiyetler getirmesi tasavvur dışıdır.

Al-Jedda davasında AİHM, bireysel başvuru yapan kişinin tutuklanmasının ve Irak makamlarına teslim edilmesinin AİHK'nun 5.maddesinin ihlâline yol açıp açmadığını karara bağlamıştır.⁴⁰ İngiliz hükümeti 1546 sayılı, 08.06.2004 tarihli rezolüsyonun devletler için böyle bir yükümlülük öngördüğünü ileri sürmüştür. AİHM bu çerçevede Irak'ta güvenlik ve istikrarın sağlanmasına katkı sağlayan hertürlü gerekli önlemlerin alınmasına matuf çok uluslu bir gücün oluşturulmasına ilişkin yetkilendirme yapan 1511 sayılı, 16.10.2003 tarihli rezolüsyonu ve 1546 sayılı rezolüsyonun ekinde yer alan mektupları değerlendirmesine esas almıştır. AİHM yaptığı değerlendirme sonucunda kararında rezolüsyon metninin kişilerin belirsiz, herhangi bir yargısal teminat olmaksızın enterne edilmesine izin verecek bir yetkilendirme

³⁹ Al-Jedd / İngiltere Krallığı, §101

⁴⁰ Al-Jedda / İngiltere Krallığı, § 101

yapmadığı sonucuna varmıştır. AİHM'nin davada gerek sorumluluğun değerlendirilmesi, gerekse AİHK'nun 5.maddesinin ihlâlinin tespiti bağlamında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını ekleriyle beraber karar dayanağı olarak ele aldığı ve rezolüsyon içeriğini bu şekilde yorumladığı görülmektedir. Al-Jedda davasında AİHM rezolüsyonların yorum kriterlerine değinmemiştir, mahkeme yorum çalışmalarında lâfzı yorum ve sistematik yorum yöntemini kullanmıştır. Bu meyanda AİHM BM Şartı'nın amaçlarını da dikkate almıştır.

AİHM Al-Saadoon ve Mufdhi davasında yeniden extraterritorial eylemlerin sorumluluğunun konvansiyon devletlerine yüklenmesi konusu ile iştigal etmiştir.⁴¹ AİHM başvuru prosedüründe eylemlerin sorumluluğunun İngiltere'ye yüklenebileceğini kabul etmiş ve kararında İngiltere'nin Konvansiyon ihlâlini tespit etmiştir. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumuyla ilgili olarak başvurunun kabulü ile ilgili karardan ve mahkeme kararından ipucu istihraç edilememektedir. AİHM bu çerçevede hukuki bir bakış açısından hareket ederek, Güvenlik Konseyi'nin AİHK'da temin edilen insan hakları yükümlülüklerinin gözardı edilmesiyle ilgili bir talep yapacaksa bunu açık şekilde yapması gerektiğinin altını çizmiştir. AİHM'nin içtihatında yer alan söz konusu kendine özgü bu yaklaşım şimdiye dek konvansiyon devletlerinin hangi uluslararası yükümlülüklerinin AİHK yükümlülüklerine nazaran önceliğe sahip olduğunun karara bağlandığı davalarda (Bosphorus davası) karşımıza çıkmaktadır.⁴² Bu formülasyon AİHM'nin diğer davalarda verdiği kararlarda da karşımıza çıkmaktadır. Nada davasında AİHM 1930 sayılı, 16.01.2002 tarihli Güvenlik Konseyi rezolüsyonunu yorumlamıştır. Bu rezolüsyon üye devletlere açık bir şekilde yaptırım komitesi tarafından listeye alınan kişilere seyahat sınırlaması getirme yükümlülüğü getirmiştir. AİHM kararında Güvenlik Konseyi'nin insan hakları yükümlülüklerine ters düşen yaptırım kararlarının BM üyesi devletler nezdinde uygulama bulmaması varsayımından hareket etmiştir. Nada davası AİHK yükümlülükleri ile diğer uluslararası hukuk yükümlülüklerinin çatışması çer-

⁴¹ Al-Saadoon ve Mufdhi/İngiltere Krallığı, karar 02.03.2010, 61498/08, 30.06.2009, 61498/08

⁴² Bosphorus davasında AİHM AB ve AİHK sisteminde eşdeğer hukuki koruma sağlandığı varsayımından hareket etmiştir

çevesinde önemli ipuçları içermektedir. Söz konusu davada Güvenlik Konseyi rezolüsyonu ile yaptırımların ilan edildiği tarihte İsviçre'nin henüz BM üyesi olmamasını Güvenlik Konseyi'nin bu yükümlülükleri tüm devletler için öngörmesi nedeniyle, rezolüsyonda öngörülen yükümlülüklerden muaf olmasına esas olan bir gerekçe olarak kabul etmemiştir.⁴³

Güvenlik Konseyi rezolüsyonları devletlere icra mükellefiyeti getirmekle beraber, devletlere ulusal hukukta bunu nasıl gerçekleştirecekleri konusunda bir takdir alanı bırakmaktadır. 1390 sayılı, 10.01.2002 tarihli rezolüsyon §2(b) olarak öngörülen düzenlemesinde bir istisnaya izin vermektedir. Buna göre, bir "judicial process" için gerekli olduğu takdirde ülkeye giriş yasağı uygulanmayacaktır. Bu gerekliliğin mevcut olup olmadığı mahkemeye göre bireysel değerlendirme ile tespit edilecektir. Seyahat yasağı ile ilgili olarak yasama ve yürütme tarafından yerine getirilecek diğer yükümlülükler bakımından da Güvenlik Konseyi tarafından "where appropriate" kabul edilmiştir. Bu formülasyonda devletlere (İsviçre de dâhil olmak üzere) muayyen bir hareket alanı bırakmıştır. AİHM kararında İsviçre'nin özel ve aile yaşamına saygı hakkına müdahale ettiği ve bu müdahalenin AİHK'nun 8.madde, 2.fıkrası muvacehesinde haklı görülemeyeceği saptanmıştır.

Zikredilen istisnaları içeren, devletlere hareket alanı bırakan Güvenlik Konseyi rezolüsyonları özel yaşama ve aile yaşamına saygıya müdahale için haklı bir dayanak oluşturmamaktadır. AİHM bu davada kapsamlı bir şekilde AİHK ve diğer uluslararası yükümlülükler arasındaki normlar çatışması ve bu yükümlülükler arasındaki hiyerarşi konusunu ele almıştı. AİHM kararında İsviçre'nin AİHK'nu hükümlerinden doğan yükümlülüklerinin ihlâlini saptaması ötesinde İsviçre'nin uluslararası yükümlülüklerini bağdaştırmak için gayret gösterip göstermediği konusunu da değerlendirdiği görülmektedir.⁴⁴ AİHM bir normlar hiyerarşisi belirlemekten imtina etmiştir. AİHM kararında normlar çatışmasını önlemek istemiş ve devletlerin diğer uluslararası anlaşmalardan doğan mükellefiyetlerini olabildiğince icra etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bu durumun ancak sadece mutlak

⁴³ Nada / İsviçre, §176

⁴⁴ Nada/İsviçre, § 197

hak teşkil etmeyen konvansiyon hakları bakımından söz konusu olduğunun (mutlak haklar herhangi bir sınırlamaya izin vermez ve bu haklar için ölçülülük denetimi yapılmaz) göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

İsviçre tarafından Büyük Daireye getirilen Al-Dulimi davasında⁴⁵ İsviçre'nin Güvenlik Konseyi rezolüsyonu gereği gerçekleştirildiği banka hesaplarını dondurma ve hesaplara el koyma işlemlerine karşı yargı yolunun kapatılmasının AİHK'nun 6.maddesinin ihlâline yol açıp açmadığı konusu karara bağlanmıştır. İsviçre somut durumda Güvenlik Konseyi rezolüsyonunun devletlere herhangi bir hareket alanı bırakmadığını, onlara önlemleri istisnasız icra etme yükümlülüğü getirdiğini ileri sürmüştür. AİHM, İsviçre'nin yükümlülükleriyle bağlantılı olarak Güvenlik Konseyi rezolüsyonunun doğrudan terör tehdidi bağlamında değil, Irak'ın yeniden inşası ve egemenliğinin tesisi bağlamında alındığına dikkat çekerek, ulusal mercilerin rezolüsyonun etkin icrası için bundan gerekli sonuçları çıkarması gerektiğini, rezolüsyonun üye devletler tarafından bu nedenle yargı denetimine imkân verecek şekilde icrasının uygun olduğunu karara bağlamıştır. AİHM bu yaklaşımı ile BM üyesi devletlerin Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarından doğan mükellefiyetlerini değerlendirme yapmadan tam ve hızlı şekilde icra etmelerine karşı mesafeli olduğunu ortaya koymuştur.

AİHM'nin uygulamasında, mahkemenin birçok davada Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının içeriğini kararına entegre ettiği görülmektedir.⁴⁶ AİHM Konvansiyon'un yorumunda uluslararası boyutun önemli olduğuna, diğer uluslararası düzenlemelerin de dikkate alınması gerektiğine işaret etmiştir. Diğer uluslararası düzenlemelerin de yorum çalışmalarında dikkate alınmasına ilişkin yapılan vurgulama, Konvansiyon yükümlülüklerinin diğer uluslararası hukuk kaynakları ile bağlantılı değerlendirildiği AİHM kararlarında son zamanlarda standart formülasyon haline gelmiştir.⁴⁷

⁴⁵ Al-Dulimi ve Montana Management Inc. / İsviçre, § 134

⁴⁶ bkz.: Loizidou/Türkiye, karar (Büyük Daire), 18.12.1996, 15318/89

⁴⁷ bkz.: Nada/İsviçre, §169

Güvenlik Konseyi'nin barışı tehdit eder nitelikte gördüğü önemli durumlarla ilgili rezolüsyonları ve dokümanları AİHM için (zamanında İnsan Hakları Komisyonu için) bireysel başvuru prosedürü çerçevesinde olayların ve hukuki sorunların tespiti ve değerlendirilmesinde önemli dayanak oluşturmaktadır.⁴⁸ Güvenlik Konseyi'nin yaptığı bu değerlendirmelerden AİHM Konvansiyon tarafı devletlerle ilgili bilgi edinme bağlamında da yararlanmaktadır. Bosphorus davasında Konvansiyon devletlerinin uluslararası ilişkilerinin farklı boyutları ve bu ilişkilerden doğan mükellefiyetleri AİHM'nin kararında önemli rol oynamıştır.⁴⁹ Söz konusu davada Güvenlik Konseyi rezolüsyonunun AB tüzüğü ile icrası bağlamında Konvansiyon mükellefiyetlerinin hakkında başvuru yapılan Konvansiyon tarafı devlet tarafından ihlâl edildiği iddiası, bu iddianın AB'nin ulusal alanda doğrudan uygulanma özelliğine sahip AB tüzüğüne istinat etmesine karşın AİHM tarafından karara bağlanmıştır. AİHM bu davada Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının AB'de icrası bağlamında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının ilgili bölümlerini lâfzen üstlenen AB tüzüklerine esas olan Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını yorumlamıştır. AİHM Konvansiyon devletlerinin Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarına istinaden yetkilendirildiği durumlarda verdiği eski kararlarında da ortaya koyduğu gibi Konvansiyon devletlerinin Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının icrası bağlamında takdir olanağının bulunması koşuluyla sorumluluklarının söz konusu olduğunu, Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının Konvansiyon devletlerinin insan hakları yükümlülüklerine müdahale edecek şekilde formüle edilmemesi gerektiğini ve Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının bu yaklaşıma göre yorumlanacağını ifade etmiştir.

Konvansiyon tarafı devletlere Konvansiyon haklarına sınırlama getiren, AİHK yükümlülüklerini ihlâl eden yükümlülükler getiren Güvenlik Konseyi rezolüsyonları bakımından AİHM Al-Dulimi davasına kadar Konvansiyon devletlerinin ölçülülük prensibi çerçevesinde denetim yapmalarına imkân veren hareket alanına sahip olup

⁴⁸ bkz.: Al-Adsani v. The United Kingdom, karar (Büyük Daire), 21.11.2001, 35763/97]

⁴⁹ Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret A.Ş./İrlanda, karar (Büyük Daire)30.06.2005, 45036/98)

olmadıklarını esas almıştır. AİHM bir hareket alanı söz konusu olmamasına rağmen Bosphorus davasında yargısal denetimi bir gereklilik olarak görerek, Konvansiyon devletlerinin rezolüsyonlardan doğan mükellefiyetlerini tam olarak yerine getirmeme olasılığını kabul etmiştir. AİHK ve Güvenlik Konseyi rezolüsyonları arasında ortaya çıkabilecek norm çatışması bağlamında AİHM'nin Konvansiyona uygunluk denetimi yapma yetkisine sahip olması, Konvansiyon devletlerinin de bu denetimi kabul etme mükellefiyetlerinin bulunması olgusu çatışmanın önlenmesi yollarının arayışını beraberinde getirmiştir. Bu yaklaşım özellikle Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının Güvenlik Konseyi'nin insan hakları yükümlülükleri ile çatışan yükümlülükler öngöremeyeceği varsayımına istinat eden yorum yöntemini gündeme getirmiştir.

AİHM kararlarında ulusal mahkemelerin, AB İlk Derece Mahkemesi'nin, AB Adalet Divanı'nın ve BM İnsan Hakları Komitesi'nin kararlarına da gönderme yapmaktadır.⁵⁰ Nabil Sayadi ve Patricia Vinck/Belçika⁵¹ davasında AİHM, diğer uluslararası denetim mekanizmalarının da Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının üye devletlerin insan hakları yükümlülükleri muvacehesinde denetimini öngördüğünü ve verilen kararlarda rezolüsyon mükellefiyetlerine rağmen insan haklarına riayet mükellefiyetinin kabul edildiğini vurgulamıştır. Bu durum AİHM'nin içtihatına diğer mahkemelerin ve denetim organlarının kararlarının etkisini göstermektedir. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu konusunda AİHM içtihatının açık bir görüntü vermemesi AİHM'nin AİHK' dan doğan insan hakları mükellefiyetleri ile Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının etkinliği arasında uzlaşma sağlama gayretlerinin bir sonucudur.

⁵⁰ AİHM'nin İnsan Hakları Komitesi kararına gönderme yaptığı Kadı davası için bkz.: Yassin Abdullah Kadi ve Al Barakaat International Foundation/AB Konsey ve Komisyonu, (Büyük Daire), 03.09.2008, Slg. 2008, S.I-06351; AB İlk Derece Mahkemesi kararına gönderme yaptığı Yassin Abdullah Kadi/AB Konsey ve Komisyonu davası için bkz.: 21.09.2005, Rs. T-315/01, Slg.2005, S.II-03649; Yassin Abdullah Kadi/ AB Komisyonu davası için bkz.: 30.09.2010, Rs. T-85/09, Slg.2010, S.II-05177; Yassin Abdullah Kadi/ AB Komisyonu, karar (Büyük Daire), 18.07.2013, Rs. C-584/10 P, C-593/10 P ve C-595/10 P)

⁵¹ Communication No. 1472/2006, U.N. Doc. CCPR/C/94/D/1472/ 2006(2008)

2 - AB yargı sisteminde yorum uygulaması

AB Adalet Divanı'nın, AB Mahkemesi'nin ve AB Uzman Mahkemesi'nin kimi kararlarında Güvenlik Konseyi rezolüyonlarını yorumladıkları görülmektedir. Güvenlik Konseyi rezolüyonlarını icra eden AB tüzükleri genellikle AB ortak dış politika ve güvenlik politikası alanında ihdas edilmektedir.⁵² AB tüzükleri sıklıkla Güvenlik Konseyi rezolüyonlarının bağlayıcı hükümlerini lâfzen tekrar etmektedir. AB yargısı tüzükleri yorumlarken, dolayısıyla Güvenlik Konseyi rezolüyonlarını da yorumlamış olmaktadır. Bu uygulama tüzük yorumlarından Güvenlik Konseyi rezolüyonlarının yorumları bakımından sonuçlar çıkartılmasını mümkün kılmaktadır. AB yargı kararlarında istinat edilen gerekçelerde genelde kapsamlı şekilde AB tasarrufunun uluslararası dayanağına yer verilmekte ve Güvenlik Konseyi rezolüyonlarının AB'de icrası ve ulusal icra önlemleri ilişkisi değerlendirilmektedir.

Güvenlik Konseyi rezolüyonunu icra eden tüzüğü yorumladığı Ebony Maritime SA davasında Divan Güvenlik Konseyi rezolüyonunun hükümlerini tüzüğün yorumuna esas almış ve tüzüğü açıkça rezolüyonun amaç ve hedefleri ışığında yorumlamıştır.⁵³ Deniz ticareti bağlamında Yugoslavya Cumhuriyeti karasularına girişi yasaklayan AB tüzüğü, aynı paralelde tüzük ihlâli durumunda yaptırım uygulamasını öngörmüştür. AB Adalet Divanı'na yapılan önkarar başvurusunda tüzükte Yugoslavya karasularına deniz ticareti amaçlı girişlerin mi, Yugoslavya karasularına ticari amaçla girmek üzere açık denizde yol alınmasının mı yasakladığının açıklığa kavuşturulması talep edilmiştir.⁵⁴ Divan'dan bunun ötesinde aynı başvuru bağlamında tüzüğün ihlâlinin tespiti durumunda geminin yüküne el konulmasını öngören ulusal düzenlemenin tüzüğe uygun olup olmadığının cevaplandırılması talep edilmiştir. Divan vermiş olduğu önkararında tüzü-

⁵² Ulrike Brandl, "Die Umsetzung der Sanktionsresolutionen des Sicherheitsrats in der EU", AVR 38, 2000, s.376-396

⁵³ AB Adalet Divanı, Ebony Maritime SA ve Loten Navigation Co.Ltd./ Prefetto della Provincia di Brindisi ve diğerleri, 27.02.1997 tarihli karar, Rs. C-177/95, Slg. 1997, S.I-01111

⁵⁴ EuGH, Ebony Maritime SA, §22

ğün Güvenlik Konseyi rezolüsyonunun etkinliğini temin etmek üzere ihdas edildiğini vurgulamış, AB tüzüğü'nün İtalyanca kaleme alınan metnini Güvenlik Konseyi rezolüsyonu muvacehesinde yorumlamış ve rezolüsyonda öngörülen yükümlülüğe ilişkin alınan önlemin rezolüsyonda yer alan yaptırımın etkinliğini sağlaması gerektiğine işaret etmiştir. Divan bu şekilde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını ve AB tüzüğü'nü icra eden ulusal önlemleri effet utile prensibine göre yorumlamıştır.⁵⁵

Daha sonra AIHM önüne de gelen Bosphorus davasında AB Adalet Divanı Güvenlik Konseyi rezolüsyonunun icrasına ilişkin AB tüzüğü'ne istinat eden mülkiyet hakkı müdahalesini hukuka uygun bulmuştur.⁵⁶ AB Adalet Divanı bu dava çerçevesinde de AB hukuku tasarruflarının yorumunda sistematik yorum ve amaca uygun yorum yöntemini kullanmıştır.⁵⁷ AB Adalet Divanı Bosphorus kararında açık şekilde alınacak ulusal önlemler bağlamında tüzüklerin yorumunda, tüzüklerin dayanağı olan rezolüsyonların esas alınacağını ortaya koymuştur. AB yargısında daha sonra açılan davalarda AB tüzükleri ile icra edilen rezolüsyon yaptırımlarına istinat eden insan hakları müdahaleleri dava konusunu oluşturmuştur. Kadı davasında AB İlk Derece Mahkemesi rezolüsyon yükümlülüklerinin AB hukukunda icrası çerçevesinde doğan çeşitli hukuki sorunları kapsamlı olarak değerlendirmiştir. İlk Derece Mahkemesi kararına karşı AB Adalet Divanı'na yapılan temyiz başvurusunda Divan İlk Derece Mahkemesi'nin kararından ayrılarak kendi sürekli içtihatını güçlendirmiştir.

Kadı, Yusuf, Ayadi ve Hasan davaları Afganistan'da Taliban rejimine karşı alınan 15.10.1999 tarihli, 1267 sayılı Güvenlik Konseyi rezolüsyonuna istinat eden icrai AB tüzüğü nedeniyle açılmıştır.⁵⁸ Taliban'a ait yahut doğrudan yahut dolaylı olarak Taliban'ın yönetiminde olan yahut dolaylı olarak Taliban'ın kontrolünde olan işletmelerin mülkiye-

⁵⁵ EuGH, *Ebony Maritime SA*, §23

⁵⁶ EuGH, *Bosphorus*, §25 vd.

⁵⁷ EuGH, *Bosphorus*, §14

⁵⁸ AB İlk Derece Mahkemesi, *Ahmed Ali Yusuf ve Al Barakaat International Foundation/ AB Konseyi ve Komisyonu*, 21.09.2005 tarihli karar, Rs. T-306/01, Slg. 2005, S. II-03533; EuGH, *Faraj Hassan/ AB Konseyi ve Komisyonu (C-399/06 P)* ve *Chafiq Ayadi/ AB Konseyi (C-403/06 P)*, 03.12.2009 tarihli karar

tinde yahut kontrolünde olan para ve bu paradan kaynaklanan diğer getirilerin dondurulması yükümlülüğünü getiren Güvenlik Konseyi rezolüsyonu, AB hukukunda 27.05.2002 tarihli, 881/2002 sayılı AB tüzüğü ile icra edilmiştir.⁵⁹ AB İlk Derece Mahkemesi kararında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarına istinat eden AB tüzüklerini denetleme yetkisinin ius cogens nitelikli normların ihlali ile sınırlı olduğu ve Güvenlik Konseyi yaptırım komitesi tarafından yönlendirici ilkeler ışığında gerçekleştirilen denetimin yeterli olduğu gerekçesi ile bir ihlalin söz konusu olmadığı sonucuna varmıştır.⁶⁰ Bu karar literatürde uluslararası hukuk yaklaşımı nedeniyle övgüye değer bulunurken, gerekçesi sonuçları itibariyle eleştirilmiştir. Davacı Kadi ve Al Bakaat'ın temyiz başvurusu üzerine davaya bakan AB Adalet Divanı verdiği kararda İlk Derece Mahkemesi'nin kararından sapmış ve AB tüzüğüne karşı yapılan hukuka aykırılık def'ini kabul etmiştir.⁶¹

AB Adalet Divanı usul prosedürü çerçevesinde dinlenme hakkı verilmeksizin davalının banka hesaplarına el konulmasını hak himayesinde eksiklik olarak mütalâa etmiştir. Dava 2010'da AB İlk Derece Mahkemesi tarafından yeniden karara bağlanmıştır. İlk Derece Mahkemesi AB Adalet Divanı'nın kararı paralelinde AB tüzüğüne karşı yapılan hukuka aykırılık def'ini kabul etmiş ve AB Adalet Divanı'nın 2008 tarihli davadaki gerekçesini üstlenmiştir.⁶² İngiltere'nin ve Komisyonun yapmış olduğu temyiz başvurusu sonuç vermemiştir. AB Adalet Divanı bu şekilde 2013'te 2008 Kadi davasındaki gerekçesini teyit etmiştir. Bunun sonucu olarak İlk Derece Mahkemesi Kadi davasını takip eden davalarda da bu gerekçe ışığında karar vermiştir.⁶³ Davacı Hassan ve Ayadi de AB Adalet Divanı nezdinde temyiz başvurusu yapmıştır. Divan aynı şekilde AB tüzüğüne karşı yapılan hukuka

⁵⁹ bkz.: ABl. 2002, Nr. L 139/9, s.9

⁶⁰ Helmut Philipp Aust/Nina Naske, "Rechtsschutz gegen den UN-Sicherheitsrat durch europäische Gerichte? Die Rechtsprechung des EuG zur Umsetzung gezielter Sanktionen aus dem Blickwinkel des Völkerrechts", ZÖR 61, 2006, s.587-623; Saskia Hörmann, Völkerrecht bricht Rechtsgemeinschaft: Zu den technischen Folgen einer Umsetzung des UN-Sicherheitsrats durch die EG, AVR 44, 2006, s.267-327

⁶¹ bkz.: Rs. C-584/10 P, C-593/10 P und C-555/10 P

⁶² EuGH, Kadi, 30.09.2010

⁶³ EuG, Omar Mohammed Othman, Urteil des Gerichts vom 11.06.2009, Rs. T-318/01

aykırılık def'ini kabul etmiş ve davacılar için AB tüzüğü'nün uygulanmamasını karara bağlamıştır. Bu şekilde Kadi davasındaki gerekçeyi teyit etmiştir.⁶⁴ AB Adalet Divanı'nın kararları sadece usul hukuku garantilerine riayete ilişkin gerekçeleri itibariyle değil, AB'nin uluslararası hukuka bağlılığını vurgulayan gerekçeleri itibariyle de önemlidir. Bunun ötesinde Divan BM Şartı ve primer Birlik normları arasındaki normlar hiyerarşisine de kararlarında yer vermiştir.

İlk Derece Mahkemesi kararlarında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının önceliğini gerekçelendirirken ve rezolüsyonların sadece ius cogens karakterli normlara uygunluk bakımından denetimini kabul ederken, AB Adalet Divanı rezolüsyonların mahkemeler tarafından sınırsız denetim mükellefiyetini kabul etmiştir. Divan mahkemelerin tüm AB tasarruflarını bu tasarruflar Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının icrasına ilişkin olsa dahi kapsamlı olarak temel haklara uygunluk denetiminden geçirmekle mükellef olduklarını vurgulamıştır.⁶⁵ Divan bu kararları ile dolaylı olarak BM sisteminde de birey haklarının korunması gerekliliğine dikkat çekmiştir. Divan kararlarında rezolüsyonların yorumu çerçevesinde uluslararası yükümlülüklerin bütünü itibariyle dikkate alınması gerekliliğinden hareket ederek, AB'nin BM Şartı'nın VII.bölümü muvacehesinde kabul edilen rezolüsyonları icra mükellefiyetinin, rezolüsyonların lâfzı, amaçları ve BM Şartı'ndan doğan mükellefiyetler ışığında gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır.

AB tasarrufunun yorumunda bu nedenle ilgili rezolüsyonun lâfzı ve amacı esas alınacaktır. Divan bu ifadesi ile doğrudan rezolüsyonların yorumuna ilişkin değil, AB tüzüklerinin rezolüsyonlar ışığında yorumlanmasına ilişkin bir yaklaşım ortaya koymuştur. BM prensipleri Divana göre mahkemeler tarafından hukuka uygunluk denetimi yapılmasını engellemektedir. Somut davada söz konusu olduğu gibi uluslararası hukukun önceliği prensibinin sonucu olarak BM Şartı'ndan doğan yükümlülükler öncelik verilmesi, özellikle BM Şartı'nın VII.bölümü muvacehesinde ihdas edilen rezolüsyonların AB hukukunda icrası bağlamında ortaya çıkan yargısal denetimde büyük önem taşımaktadır. Divan üye devletlerin rezolüsyon yaptırımlarını

⁶⁴ Rs. T-306/01, Slg. 2005, S.II-03533

⁶⁵ Hassan ve Ayadi kararı, §71

herhangi bir yargısal denetim yapmaksızın uygulamalarını kabul etmemekte, yargısal denetimin gerekliliğinden hareket etmektedir. Üye devletlerde ve bölgesel örgütlerde gerçekleştirilecek yaptırım denetiminin ancak diğer taraftan BM yaptırım sisteminin etkinliğini olumsuz etkileyebileceğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. AB kurucu anlaşmaları BM Şartı'na nazaran sonraki tarihli anlaşmalar-
dır. BM Şartı'nın 103.maddesi BM Şartı'ndan doğan yükümlülüklerle devletlerin diğer uluslararası hukuk yükümlüklerine nazaran öncelik vermektedir. AB Adalet Divanı BM Şartı'nın uygulanabilirliği ve 103. maddenin içerik olarak kapsamı konusuna kararlarında değinmemektedir. Divan içtihatında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarından doğan mükellefiyetlere ağırlık verilmektedir. Gerek İlk Derece Mahkemesi, gerekse AİHM kararlarında yer alan kapsamlı gerekçelerde üye devletlerin Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarından doğan mükellefiyetleri ve Avrupa Birliği kurucu anlaşmalarından ve diğer uluslararası hukuk anlaşmalarından, özellikle insan hakları anlaşmalarından doğan yükümlülükleri arasındaki ilişkiye ağırlık vermiştir. Rezolüsyonların yorumu konusu AB yargısı tarafından çok sınırlı davalarda ele alınmış ve verilen kararda rezolüsyonların effet utile prensibine göre yorumlanması gerektiğine işaret edilmiştir. Daha sonraki bireysel yaptırımlar nedeniyle hakların korunmasının ele alındığı davalarda ise, Güvenlik Konseyi yaptırımlarını icra eden AB tüzüklerinin onlara dayanak teşkil eden rezolüsyonların lâfzı ve amacı esas alınarak yorumlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.⁶⁶ Bu davalarda Divan rezolüsyonların uluslararası hukuktaki önceliğini sorgulamaksızın, üye devletlerin insan hakları yükümlülüklerine riayeti bağlamında Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının AB temel hakları muvacehesinde denetiminin gerekliliğini kabul etmiştir.⁶⁷

III - ICTY ve ICTR içtihatında yorum uygulaması

ICTY ve ICTR pratiğinde Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu ilk sırada ilgili uluslararası ceza mahkemesi statüsünün ve ceza mahkemesini kuran Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu

⁶⁶ AB Adalet Divanı, Bank Melli Iran/AB Konseyi, 16.11.2011 tarihli karar (Büyük Daire), Rs. C-548/09 P, §104

⁶⁷ AB Adalet Divanı, Bank Melli Iran/AB Konseyi, §105

bağlamında gündeme gelmektedir.⁶⁸ Uluslararası Hukukta söz konusu mahkemeler Güvenlik Konseyi'nin yan organı olarak kabul edilmeleri nedeniyle, yetkilerinin kapsamı ve yargı yetkileri bağlamında ortaya çıkan sorunların cevabında, Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu önem taşımaktadır. Uluslararası mahkemeleri kuran rezolüsyonların mahkeme statülerini uluslararası anlaşmalar olarak formüle etmesi nedeniyle (mahkeme statüleri sadece nihai hükümleri itibariyle farklılık taşımaktadır) uluslararası anlaşmalar hukuku kriterleri bu çerçevede yapılan yorum çalışmalarında da önem taşımaktadır. Uluslararası ceza mahkemelerinin statüleri "proximate in nature to a treaty" olarak nitelendirilmektedir.⁶⁹

ICTY ve daha sonra ICTR ünlü leading cases'de varlıklarının dayanağı olan Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının meşruiyetini değerlendirmişlerdir.⁷⁰ Söz konusu Mahkemeler Güvenlik Konseyi'nin ceza hukuku alanında yargı yetkisi kullanacak mahkeme kurma yetkisinin bulunmadığı ve bu nedenle Güvenlik Konseyi'nin ultra-vires tasarrufla bulunduğu iddiası bağlamında BM Şartı hükümlerini ve Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını yorumlamıştır. Duško Tadić davasında istinaf dairesi Güvenlik Konseyi'nin BM Şartı'nın 39.maddesi muvacehesinde sahip olduğu yetkiye istinaden 41.maddeye göre alması caiz önlemlerin tür ve kapsamını ele almış, sonuç olarak.⁷¹ Mahkeme gerekçesini BM Şartı'nın 41.maddesinde öngörülen önlemlerin tüketici olarak sayılmadığına istinat ettirmiştir. Mahkeme BM Şartı'nın 41.maddesindeki sayımı örnekleme olarak kabul etmiş ve 41.madde de yer alan bu formülasyonun sadece kuvvet kullanmayı dışarda bıraktığını ifade etmiştir.⁷² Bu gerekçeyi Kanyabashi davasında Ruanda mahkemesi de kullanmıştır.⁷³ Söz konusu mahkemeler dayanakları

⁶⁸ ICTY, Güvenlik Konseyi'nin 25.05.1993 tarihli 827 sayılı rezolüsyonu ile kurulmuştur (Mahkemenin statüsü rezolüsyonun ekinde (Annex) yer almaktadır; bkz.: UN Doc. S/25704, 1993); ICTR 08.11.1994 tarihli, 955 sayılı Güvenlik Konseyi rezolüsyonu ile kurulmuştur. Mahkemenin statüsü rezolüsyonun ekinde yer almaktadır

⁶⁹ William A. Schabas, "The UN International Criminal Tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone", Cambridge University Press, 2006, s.79

⁷⁰ William A. Schabas, "The UN International Criminal Tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone", Cambridge University Press, 2006, s.79

⁷¹ ICTY'nin kuruluşunu hukuka uygun bulmuştur (ICTY, Prosecutor v. Duško Tadić, §40)

⁷² ICTY, Prosecutor v. Tadić, §35

⁷³ ICTR, The Prosecutor v. Joseph Kanyabashi, ICTR-96-15-1, 30.06.1999, s.4 vd.

nın meşruiyetini ağırlıklı olarak BM Şartı'nın hükümlerine istinat ettirmişlerdir. ICTY Slobodan Milosevic davasında verdiği kararında mahkeme statüsünün uluslararası bir anlaşma gibi yorumlanması gerektiğini tespit etmiştir.⁷⁴

IV - BM insan hakları sisteminde yorum uygulaması

BM Güvenlik Konseyi rezolüyonları ile öngörülen yaptırımların istenmeyen etkileri BM insan hakları koruma sisteminde ve UNICEF ve WHO gibi BM uzman kuruluşlarında da gündeme gelmektedir.⁷⁵ Nabil Sayadi ve Patricia Vinck - Belçika uyuşmazlığında⁷⁶ İnsan Hakları Komitesi daha sonra AB Adalet Divanı ve AİHM tarafından karara bağlanan Kadi davasıyla benzer özellikler taşıyan bir durumu değerlendirmiştir. Şikâyetçi BM İnsan Hakları Komitesi'ne yaptığı başvuruda isminin Güvenlik Konseyi rezolüsyonunda yer alan listede, dolayısıyla AB tüzüğünde yer alması nedeniyle hesaplarına el konulduğunu; BM'e, AB organlarına ve Belçika yetkili mercilerine listeden adının çıkartılması için başvurulardan bir sonuç alamadığını bildirmiştir. BM İnsan Hakları Komitesi yaptığı değerlendirme ışığında Belçika'nın BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 12. ve 17.maddelerinin ihlâlinden sorumlu olduğu sonucuna varmıştır.⁷⁷ İnsan Hakları Komitesi'nin vardığı sonuca göre Belçika'nın kişileri rezolüsyonun öngördüğü listenin dışında bırakma yetkisi olmamakla beraber, kişilerin isimlerinin listelere alınmasından Belçika sorumludur.

Diğer mahkemelerin ve denetim organlarının da Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının icrası çerçevesinde insan hakları yükümlülüklerine riayeti denetleme yetkisine sahip olmaları gerektiğine ilişkin BM İnsan Hakları Komitesi görüşü AİHM kararlarında da gerekçe olarak

⁷⁴ ICTY, Prosecutor v. Slobodan Milosevic, Case IT-02-54, Trial Chamber III, Decision on Preliminary Motions, 08.11.2001, §47: "The Statute of the Tribunal is interpreted as a treaty". Duško Tadić davasında mahkeme detaylı bir şekilde anlaşmalar hukuku kriterleri muvacehesinde mahkeme statüsünün yorumunu ele almış ve statünün amaçları ve hedefleri ışığında yorumlanması gerektiğini belirtmiştir (ICTY, Prosecutor v. Duško Tadić, §92)

⁷⁵ E/CN.4/Sub.2/2000/33, s.5

⁷⁶ Committee on Civil and Political Rights (CCPR), Sayadi ve Vinck/Belçika, 1472/2006, 22.10.2008

⁷⁷ International Covenant on Civil and Political Rights, General Assembly Resolution 2200 A (XXI), 16.12.1966

kullanılmıştır. AIHM ancak BM İnsan Hakları Komitesi'nin Belçika'nın yaptırım komitesine isim vermesi nedeniyle doğan sorumluluğuna ilişkin gerekçeye gönderme yapmamıştır. Belçika Hükümeti savunmasında BM Güvenlik Konseyi rezolüsyonunda yer alan yükümlülüklerle istinat etmiştir. BM İnsan Hakları Komitesi, Belçika'nın rezolüsyondan doğan icra mükellefiyetini yerine getirdiğini kabul etmekle beraber, bundan bağımsız olarak Belçika'nın ulusal icra önlemleri bağlamında insan haklarına uygunluk denetimi yapmamasını sorumluluğunun nedeni olarak kabul etmiştir. Şikâyetçinin ve Belçika'nın kapsamlı şekilde gündeme getirdiği, uluslararası yükümlülüklerin BM Şartı'nın 103.maddesi muvacehesinde taşıdığı öncelik konusuna BM İnsan Hakları Komitesi değinmemiştir. BM İnsan Hakları Komitesi'nin sınırlı gerekçeler ile ortaya koyduğu hukuki görüşleri Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu konusunda bir açıklık sağlayamamıştır.

V - BM Güvenlik Konseyi'nin yetkilendirme öngören rezolüsyonlarının yorumu

BM Güvenlik Konseyi rezolüsyonları kimi durumlarda bütün gerekli önlemlerle barışın yeniden tesisi konusunda devletleri veya devlet gruplarını yetkilendirmektedir. Güvenlik Konseyi bu şekilde kullandığı "all necessary means" ifadesi ile BM Şartı'nın VII.bölümüne istinaden askeri güç kullanılması konusunda da yetkilendirme yapmaktadır (29.11.1990 tarihli, 67 sayılı rezolüsyon). Güvenlik Konseyi kimi rezolüsyonlarında bölgesel örgütleri de ekonomik önlemlerin icrası bağlamında yetkilendirmektedir.⁷⁸ Yetkilendirme formülasyonları da uygulamada yorum farklılıklarına yol açmaktadır.

Farklı yorumlara yol açan en tanınan rezolüsyon örneği olarak Güvenlik Konseyi'nin 2003 tarihli ABD'nin Irak askeri operasyonuna diğer rezolüsyonlarla birlikte dayanak teşkil eden 08.11.2002 tarihli, 1441 sayılı rezolüsyonu gösterilmektedir. 678 sayılı Güvenlik Konseyi rezolüsyonunda askeri güç kullanılmasına ilişkin yetkilendirmenin lâfzen açık olarak Irak'ın Kuveyt'e saldırısı ile sınırlı yapılması ve 1441

⁷⁸ BM Güvenlik Konseyi 08.10.1997 tarih ve 1132 sayılı rezolüsyonu ile ECOWAS'ı Liberya'ya karşı uygulanacak ekonomik ambargo bağlamında yetkilendirmiştir

sayılı rezolüsyonda askeri önlemlerle ilgili bir yetkilendirme yapılması, aynı konuya ilişkin rezolüsyonların birlikte yorumlanması ve Güvenlik Konseyi'nin sonraki uygulamalarının dikkate alınması argümanının bu bağlamda kabul görmesini engellemiştir.

VI - Hukuk ihdas eden rezolüsyonların yorumu

Güvenlik Konseyi yaptırım önlemleri öngören rezolüsyonlar yanısıra, devletlere örneğin terörü önleyen yahut barışı tehdit eden durumları önlemeye matuf yasama yükümlülüğü getiren yahut genel, soyut normlar ihdas etme yükümlülüğü getiren rezolüsyonlar da ihdas etmektedir.⁷⁹ Yasama mükellefiyeti getiren rezolüsyon örnekleri içinde yer alan 29.09.2001 tarihli, 1373 sayılı rezolüsyon devletlere terörle mücadele çerçevesinde terör tehditlerini önleyici yasama mükellefiyeti getirmiştir (1373 sayılı rezolüsyon devletlerin terörle mücadele konvansiyonunu da onaylamalarını öngörmüştür). Bu rezolüsyon yanısıra 28.04.2004 tarihli, 1540 sayılı rezolüsyon da kitle imha silahlarının kullanılmasını ve yayılmasını engellemek için devletlere genel, soyut düzenlemeler yapma mükellefiyeti getirmektedir.⁸⁰ Bu çerçevede doğan rezolüsyonların icra mükellefiyeti diğer rezolüsyonlardan doğan icra mükellefiyetinden farklılık göstermektedir. Bu rezolüsyonlar, rezolüsyon mükellefiyetini yerine getirmeye ilişkin yasama faaliyeti bağlamında yorumlanmaktadır. Bu tip rezolüsyonlar, hangi genel soyut normların yürürlüğe konulması ve normların ne şekilde formüle edilmesi gerektiğini ortaya koyan bir yorum çalışması yapılmasını gerektirmektedir. Bu rezolüsyonlardan doğan mükellefiyetlerin yerine getirilmesi ile anlaşma mükellefiyetlerinin norm ihdası ile yerine getirilmesinin söz konusu olduğu anlaşmalar arasında fark olmaması nedeniyle bu rezolüsyonlar da uluslararası anlaşmalar hukuku yorum kurallarına göre yorumlanmaktadır.

⁷⁹ Jurij Daniel Aston, "Die Bekämpfung abstrakter Gefahren für den Weltfrieden durch legislative Maßnahmen des Sicherheitsrats - Resolution 1373(2001)", *ZaöRV* 62, 2002, s.257-291; Stefan Talmon, *The Security Council as a World Legislature*, *AJIL* 99, 2005, s.175-193

⁸⁰ Eleştiri için bkz.: Björn Elberling, "The ultra vires Charakter of Legislative Action by the Security Council," *IOLR* (2005) 2, s.342

Bu çerçevede terörün önlenmesi, kitle imha silahlarının kullanılması ve yapılmasının önlenmesi konusunda Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarında atıf yapılan uluslararası anlaşmalar da doğal olarak yorum çalışmalarında değerlendirilmektedir. Güvenlik Konseyi kimi rezolüsyonlarında anti-terör rezolüsyonuna riayeti talep etmiştir. 1624 sayılı 14.09.2005 sayılı rezolüsyon, devletlerin değişik nedenlerle tam olarak yerine getirmediikleri anti-terör önlemlerinin alınması mükellefiyetlerinin yerine getirilmesini öngörmektedir. Söz konusu rezolüsyon sadece mükellefiyetlerin yerine getirilmesi için önlemlerin alınmasını değil, önlemlerin alınması ve icrası çerçevesinde devletlerin uluslararası hukuktan ve insan hakları hukukundan doğan mükellefiyetlerini de gözetmelerini talep etmektedir. İnsan hakları mükellefiyetlerine riayet lâfzi olarak sadece 1624 sayılı rezolüsyonda yer almaktadır. Bu durum devletlerin alacakları her önlem bağlamında insan hakları mükellefiyetlerine riayet etmek zorunda olduklarını göstermektedir.

Sonuç

BM Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorum kuralları bakımından uygulamada heterojen bir görüntünün olduğu görülmektedir. Güvenlik Konseyi'nin yetki kullandığı alanlarda ve rezolüsyonlarının uygulandığı alanlarda yorum farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Rezolüsyonların yorumunda anlaşmalar hukuku yorum kriterleri ulusal ve uluslararası mahkemelerin uygulamasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu yorum kriterleri Güvenlik Konseyi önlemlerinin ulusal yasama tasarrufları ile icrası ve Güvenlik Konseyi'nin hukuk ihdas eden rezolüsyonlarından doğan mükellefiyetlerin yerine getirilmesinde esas alınmaktadır. Viyana Anlaşmalar Hukuku Sözleşmesinde kodifiye edilen anlaşmalar hukuku yorum kriterleri içinde özellikle gramatik yorum yöntemi ve düzenlemenin anlamına ve amacına uygun yorum yöntemi önem taşımaktadır. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumunda uygulamada ve literatürde rezolüsyonların yorumunda sadece rezolüsyonun amacından değil, BM Şartı'nın benzer düzenlemelerinden hareket edilmektedir. Bu yaklaşım özellikle rezolüsyon hükümlerinin bağlayıcılığı ve Güvenlik Konseyi tarafından alınan

önemlerin yetki alanında olup olmadığı tartışmaları çerçevesinde ortaya çıkmaktadır.

Gerek ICTY, gerekse ICTR mahkeme olarak meşruiyetlerini BM Şartı hükümlerinin yorumuna (özellikle 39. Ve 41.madde hükümlerinin) ve Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının teleolojik yorumuna istinat ettirmişlerdir. Yargı kararlarının ve literatürün analizi, kolektif güvenlik sistemine istinat eden BM Şartı hükümlerinin amaçları konusunda, rezolüsyonların yorumları bakımından olduğu gibi farklı görüşlerin temsil edildiği görülmektedir. Bu durum özellikle Güvenlik Konseyi'nin BM Şartı'nın VII.bölümü muvacehesinde sahip olduğu yetki alanının ve barışın tehdidi gibi kimi kavramların içeriğinin tam olarak belirlenmesinin BM Şartı'nın amaçları ışığında yapılacak yorumla mümkün olmasından ileri gelmektedir. Effet utile (etkinlik) prensibine göre yorum AB Adalet Divanı ve ulusal mahkemeler tarafından benimsenen bir yorum yöntemidir. Rezolüsyonların yorumunda effet utile prensibi, anlaşmaların yorumunda olduğundan daha fazla bir ağırlık taşımaktadır. Bu durum Güvenlik Konseyi'nin bir icra organı olarak belli amaçlara erişmek için hızlı karar vermek zorunda olması ve aynı şekilde kararlarının da hızlı şekilde icra edilmesi gerekliliği ile açıklanmaktadır.

Uluslararası Adalet Divanı Namibia ve Kosova uyuşmazlığına ilişkin danışma görüşlerinde somut durumdan bağımsız olarak kapsamlı yorum kuralları öngörmüştür. Bu kurallar sadece yorum sorularının cevaplandırıldığı somut durumlar için değil, yorum kurallarını katalog olarak düzenlemesi nedeni ile rezolüsyonların yorumunda genel bir öneme sahiptir. Uygulamada, rezolüsyonların izole olarak değil, rezolüsyonun atıf yaptığı aynı konuda verilen diğer rezolüsyonlar, ekler, bildirimler ve diğer dokümanlarla birlikte yorumlanması konusunda bir uzlaşma bulunmaktadır. Askeri müdahalelerin meşruiyetinin istihraç edildiği rezolüsyonların birlikte, bir bütün olarak yorumu, rezolüsyonların farklı bağlamlarda ihdas edilmesi durumunda kabul görmemektedir.

Rezolüsyonların hazırlık çalışmaları anlaşmalar hukukundaki hazırlık çalışmalarına nazaran farklı rol oynamaktadır. Anlaşmalara

ilişkin hazırlık çalışmaları anlaşmaların yorumunda sadece subsidier (ikame edici) olarak dikkate alınırken, rezolüsyonların yorumu çerçevesinde primer bir yorum aracı olarak kabul edilmektedir. Bu görüş özellikle Uluslararası Adalet Divanı danışma görüşünde temsil edilmiş ve bunun rezolüsyonların hukuki tabiatının sonucu olduğuna işaret edilmiştir. Bu durum rezolüsyonların karara bağlanması ile icrası arasındaki zamansal yakınlıkla açıklanmaktadır.

Sürekli Adalet Divanı ve Uluslararası Adalet Divanı tarafından implied Powers doktrinine yargı kararlarında ve literatürde rezolüsyonların yorumu bağlamında, bu yorum yöntemi uluslararası örgütlerin hukuku bağlamında ortaya çıksa da, açıkça gönderme yapılmamaktadır. Bunun nedeni olarak implied Powers doktrininin Güvenlik Konseyi yetkilerinin geniş yorumlanmasına yol açacağı endişesi dile getirilmektedir.

Rezolüsyonların uluslararası mahkemeler tarafından yorumunda anlamalar hukuku yorum kriterlerinin uygulanması yanı sıra, mahkemelerin kendi kriterlerini uyguladıkları da görülmektedir. Uluslararası mahkemeler diğer mahkemelerin kararlarını da gerekçelerinde dikkate almaktadır. Yaptırım rejimleri çerçevesinde insan hakları standartlarına riayeti denetleyen mahkemeler yorum çalışmalarında sadece rezolüsyon mükellefiyetlerinin etkinliğini sağlayacak bir yaklaşım değil, rezolüsyon yükümlülüklerinin yerine getirilmesine matuf olarak farklı argümanlarla insan hakları standartlarına belli bir ölçüde riayet edilmesini sağlayacak bir yaklaşım temsil etmektedir. Gerek AİHM, gerekse AB yargısı Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının etkileri, özellikle rezolüsyon yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve insan hakları yükümlülüklerinin yerine getirilmesi bağlamında doğan norm çatışmaları ile iştigal etmiştir. Mahkemelerin açık bir hiyerarşi tayin etmekten uzak durduğu normlar çatışmasını münferit durumlarda buldukları uzlaşma yöntemleri ile çözmeye çalıştıkları görülmektedir.

AİHM rezolüsyonların yorumunda anlaşmalar hukuku yorum kriterlerini kullandığı görülmektedir. AİHM bunun ötesinde rezo-

lasyon önlemlerinin insan hakları yükümlülüklerine müdahale etkisi doğurabileceği durumlarda Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının bunu açık şekilde formül etmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumu ilişkin hareket alanı bıraktığı durumlarda, bu hareket alanının AİHK'dan ve ek protokollerden doğan mükellefiyetler üzerinde etki doğurmaması gerekmektedir. AİHM yeni kararlarında hattâ rezolüsyonların hareket alanı bırakmadığı durumlarda da, insan hakları garantilerine riayet edilmesini talep etmektedir. Büyük Dairenin henüz bu konuda bir kararı bulunmamaktadır. AB yargısı pratiğinde Güvenlik Konseyi rezolüsyonları, Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarını AB çerçevesinde düzenleyen tüzüklerin bireysel yaptırım önlemlerinin yaptırım muhataplarına sağladığı hukuki himaye bağlamında değerlendirme konusu olmaktadır. AB yargısı kararlarındaki gerekçelerde rezolüsyonların yorumu konusuna değinilmemekle beraber, uluslararası yükümlülüklerin bütünlüğü muvacehesinde insan haklarını koruma gerekliliği nedeniyle rezolüsyonlarda öngörülen yaptırımlar bağlamında denetim gerekliliği kabul edilmektedir. Güvenlik Konseyi rezolüsyonlarının yorumlandığı diğer davalarda AB Divanı etkinlik prensibini esas alarak yorum yapmıştır. Ebony Maritime davasında AB Divanı yaptırım öngören tüzükleri rezolüsyonlar muvacehesinde yorumlamış ve ulusal önlemlerin rezolüsyon yaptırımlarına etkinlik sağlama mükellefiyetini kabul etmiştir.

Uluslararası anlaşmalar hukuku yorum kriterleri görüldüğü üzere ağırlıklı olarak rezolüsyonların yorumunda esas alınmaktadır. Bunun ötesinde hazırlık çalışmaları primer yorum aracı olarak kullanılmaktadır. Etkinlik prensibi anlaşmaların yorumuna nazaran rezolüsyonların yorumunda önemli rol oynamaktadır. Ancak rezolüsyon önlemlerine karşı bireysel hak himayesinin karar konusu olduğu davalarda bireysel hak himayesinin temini için etkinlik prensibinin sınırlandığı görülmektedir. Bu çerçevede mahkemelerin değişik argümanlarla yorum yöntemleri geliştirerek Güvenlik Konseyi önlemlerine karşı bireysel hak himayesi sağlama gayretleri içinde oldukları görülmektedir.

Kaynakça

- Aston Jurij Daniel, Die Bekämpfung abstrakter Gefahren für den Weltfrieden durch legislative Maßnahmen des Sicherheitsrats - Resolution 1373(2001), *ZaöRV* 62, 2002
- Bothe Michael, Der Irak-Krieg und das völkerrechtliche Gewaltverbot, *ArchVR* 17, 2003,
- Dörr Oliver, Article 31, General Rule of Interpretation, bkz.: Kirsten Schmalenbach/Oliver Dörr, (Hrsg.), *Vienna Convention on the Law of Treaties: A Commentary*, 2012
- Elberling Björn, The ultra vires Charakter of Legislative Action by the Security Council, *IOLR* (2005)
- Falk Richard, The Kosovo Advisory Opinion: Conflict Resolution and Precedent, *AJIL* 105, 2011
- Kadelbach Stefan, The Interpretation of the Charter, bkz.: Bruno Simma/Daniel E.Khan/Georg Nolte/Andreas Paulus (Hrsg.), *The Charter of the United Nations: A Commentary*, Bd.I, 2012
- Öberg Marco Divac, The legal effects of resolutions of the UN-Security Council and General Assembly in the jurisprudence of the ICJ, *EJIL* 16, 2005
- Orakhelashvili Alexander, Unilateral Interpretation of Security Council Resolutions: UK Practice, *GoJIL* 2, 2010
- Orakhelashvili Alexander, The Acts of the Security Council: Meaning and Standards of Review, *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 11, 2007
- Papastavridis Efthymios, Interpretation of Security Council Resolutions under Chapter VII in the Aftermath of the Iraqi Crisis, *ICLQ* 56, 2007
- Schäfe Andreas, Begriff der "Bedrohung des Friedens" in Artikel 39 der Charta der Vereinten Nationen: die Praxis des Sicherheitsrates, 2006,
- Schabas William A., *The UN International Criminal Tribunals: the former Yugoslavia, Rwanda and Sierra Leone*, Cambridge University Press, 2006
- Talmon, Stefan, The Security Council as a World Legislature, *AJIL* 99,2005
- Villiger Mark E., *Commentary on the 1969 Convention on the Law of Treaties*, 2009